

högskolan, som man alltså enligt Åkerlund vill värna om. Verkligheten passar kanske inte in i författarens ideologiska mönster, så mycket värre då för verkligheten! Att Manfred Björkquist och ungkyrkorörelsen inte heller passar Åkerlund, må väl vara, men var har han hämtat påståendet att denna rörelse skulle vara rasistisk?

30- och 40-talens tidsbild är kärv och bister. I hägnet av den tysk-ryska pakten 1939 dunkar nazister och kommunister varandra i ryggen. Den totalitära skördetiden har kommit — bort med borgerlig demokrati och parlamentarism! Högsta ideologiska beredskap råder i Hitlers och Stalins svenska filialer. Åkerlund sammanfattar: "Sverige befann sig i nazismens väntrum. Kanske till och med i komunismens." Folkhögskolans svar blir: fullständig diskussionsfrihet, levande samverkan mellan ungdom från skilda grupper och miljöer. Eller som idealet summeras (då som nu): "Vi skall ge materialet, slutsatserna blir den enskildes sak."

Om vi, alltså vi som formar folkhögskolan till-

sammans, skall lämna åt den enskilde vuxenstuderande att själv dra slutsatserna, innebär det ingalunda någon form av passivitet. Åkerlund har följaktligen ett slags "aktionsprogram". Han vill återupprätta (obs ordvalet!) sambandet mellan teori och praktik (grundtvigianisms idé) mellan studier och produktivt arbete, mellan skola och bygd, mellan undervisning och vardagsliv. Han vill ruska upp den allmänna opinionen — han blir nästan tingsteniansk i sin formulering att folkhögskolan bör lita till menigheten i stället för till myndigheten. Gör den det, får vi kanske en folkets högskola och det är ju en vision, som inte bara Åkerlund omfattar. I den köld och frusenhet som åtminstone tidvis präglar svenskt kulturklimat blir det sannerligen ingen lätt uppgift, men den är värd att satsa oss på, eller hur, Du medmänskiska i "Storstugan" av 1976 års modell?

Eric Åkerlund:

Storstugan — historien om den svenska folkhögskolan. Författarförlaget. 24.50 (inkl. moms)

En flexibel utbildningsresurs eller en Folkets Högskola?

Av Lennart Cederberg, folkhögskoleelev 1966/67 och 68/69, nu kontorist på folkhögskola.

Storstugan är en rapp, klar och lättläst bok om den svenska folkhögskolan från starten fram till nuet. Författaren Eric Åkerlund avslutar med en vision av en framtida Folkets Högskola. Visionen tilltalar mig.

Folkhögskolan var först de självägande böndernas högskola. Andra tog sedan över skolorna — landsting, folkrörelser och frikyrkor — och nya startades. Nu är folkhögskolan en "flexibel utbildningsresurs" som tar hand om "C-laget" (A-laget går på gymnasieskolan och B-laget hamnar på AMU-center och i den kommunala vuxenutbildningen).

Även om folkhögskolan kanske haft frihet nog att gå i spetsen för förnyelse och förändring, har den inte gjort det, och jag tycker Eric's liknelse med en lyhörd spratteltgubbe är träffande. Nedgång i antalet elevansökningar har vid flera tillfällen i skolans historia, mer än något annat, tvingat fram förändringar och sökande efter nya rekryteringsmarker. Jag tror också att folkhög-

skolan vid problem, t ex vikande elevunderlag, lyssnar mer till "myndigheten än till menigheten". Säkert väntar sig många skolor mycket av den senaste folkhögskoleutredningens betänkande. Visserligen har många redan tvingats införa speciallinjer och ökad kortkursverksamhet för att fylla tomma lokaler och slippa avskedanden, men de metoderna kommer naturligtvis inte att rädda alla skolor. Dessutom kan de som räddas den vägen knappast göra skäl för namnet Folkhögskola.

Överleva men hur?

De gamla ordentliga jordbruks- och industriungdomarna med 6—8 årig folkskolbakgrund söker sig fortfarande till folkhögskolan för kompletterande utbildning för vidare studier eller yrkesskolor. Många hemarbetande går också på folkhögskolan. En del grundskole- och gymnasieungdom, som ångarat sin lättja och sitt skolhat, har också funnit sig väl tillrätta på folkhögskolan. Men dessa grupper räcker inte till för att fylla de tolv

tusen platserna. Återstår då endast C-laget? Folkhögskolan har upptäckt, tror jag, att för många "problem-elever" tenderar att välta hela lasset. Nej, C-laget är inte räddningen. Några har valt att mer eller mindre bli kurshotell, andra försöker kanske profilera sig för att locka grupper med särskilda intressen. Egentligen är det osolidariskt mot andra folkhögskolor, eftersom man från hela landet lockar elever, som annars kanske skulle ha gått på folkhögskolan i det egna länet.

Avvakta eller handla?

Ska man vänta på huvudbetänkandet och se vad folkhögskolan tilldelas för uppgift eller ska man göra som för 100 år sedan — ta sig uppgifter på egen hand? frågar Eric. Uppfattas folkhögskolan som en i alla stycken fri skola bör svaret vara givet.

"Folkhögskolan bör återupprätta sambandet mellan teori och praktik, mellan studier och produktivt arbete, mellan skola och bygd/samhälle, mellan undervisning och vardagsliv", menar Eric. I varje kommun bör finnas en Folkets Högskola, som anpassar skolformen helt efter lokala önskemål och behov.

Den nya lagen om rätt till tjänstledighet för studier och studiepenningen till lågutbildande med arbetslivserfarenhet bör hjälpa folkhögskolan att ta ett steg i riktning mot den vision Eric presenterar på bokens slutsidor. Om nu folkhögskolan vill det?

En lärarkår på en folkhögskola är, det vet alla som någon gång varit i kontakt med skolformen, sammansatt av personer som drar åt alla möjliga håll (eller håller igen, om så upplevs som nödvändigt). Folkhögskolornas styrelser tror jag inte är mycket att räkna med när det gäller förändring och förnyelse. I varje fall gäller det landstings-skolorna. Styrelsen beslutar vad lärare och rektor föreslår. Ändå ska folkhögskolan vara tacksam för att lokala styrelser finns. Fick landstingen som de ville, tog de väl över och centraliserade styrelserna till landstingens utbildningsnämnder och då skulle folkhögskolan förlora en hel del av sin handlingsfrihet (som den idag kanske inte till fullo utnyttjar). Eric visar på vissa centraliserings-tendenser i Västernorrland, och jag tror inte att tjänstemännen där är unika.

Misstänksamhet

Även om folkhögskolan vill fungera på det sätt Eric beskriver i sin vision, kanske andra problem först måste lösas.

Lärare och rektorer kommer övervägande från medel- överklassbakgrund och de politiska färgerna är mörkblå och på senare tid även djupröd.

Mittemellan är kanske vanligast. De svagt röda, dvs socialdemokrater, tror jag dock är klart underrepresenterade i förhållande till riksgenomsnittet.

Har det där någon betydelse då? Jag tror det. Socialdemokrater bland arbetare, de må vara bara röstsedelslämnare eller engagerade i fackföreningar eller i arbetarkommuner, har varit och är lite misstänksamma mot folkhögskolan. Naturligtvis inte alla, men tillräckligt många för att man ska kunna tala om generella uppfattningar. De som slutat sitt arbete och börjat på folkhögskola har nästan alltid bytt yrke till något bättre och ibland även bytt klass. Det gäller även arbetarrörelsens skolor. Mot detta vände sig Ivar-Lo, som tyckte att istället för att flytta över till andra sidan och kanske kämpa mot sin klass, så skulle de, menade Ivar-Lo, vända tillbaka, berika sin klass och kämpa med den. Däri tror jag ligger en hel del av förklaringen till arbetarrörelsens misstänksamhet mot folkhögskolan.

Högermannen Eli Heckscher stödde i början av 1900-talet förslaget om att Brunnsvik borde få statsstöd. Ty t o m på Brunnsvik var det tydligen "... karaktäristiskt, att man vid några tillfällen hört klagomål från mera våldsamt socialdemokratiskt håll över att ... eleverna vid återkomst ej äro lika ivriga i sin agitation som förut". Under Holsa-striden försvarade sig liberalen och rektorn Johan Sandler mot högerens angrepp genom att bl a visa, att under drygt tio år och av ett elevental på ca 600 hade högst fyra (4) elever blivit fackligt aktiva.

Folkets Högskola

Den framtida folkhögskolan, som Eric talar om, utbildar och tränar inte folk för klättringar i klasspyramidens trappsteg. Den saken sköter andra skolformer om. Folkets Högskola utgör istället en naturlig del av arbetslivet och berikar folk istället för att slå in myndighetsgodkända faktakunskaper.

Men att skapa en Folkets Högskola går naturligtvis inte över en natt. Tjänstledighetslagen och studiepenningen ser jag som en hjälp åt folkhögskolan att nå ut till nya grupper och pröva nya former. Arbetare på industrier och hemarbetande kan nu utan större ekonomiska avbräck gå en folkhögskolekurs för att sedan återvända till sitt arbete. (om de nu kommer att göra det — kanske de nu, mer än tidigare, utnyttjar möjligheten att gå på folkhögskola för att ta sig ut ur sin klass?) Folkhögskolan kan genom t ex fackföreningarna vid kommunens industrier ordna kurser tillsammans med dem som jobbar där. Kurstider och innehåll bör bestämmas av dem det berör och studiepenningen gör det möjligt för alla som vill att delta. Än är inte samhällets ungdomsskolor och vuxen-

skolor så perfekta (om de någonsin blir det) att folkhögskolan inte behövs; ännu är säkert många med 6- och 7-årig folkskolebakgrund glada över att folkhögskolan ger kompetens för vidare studier och yrkesskolor. Det hindrar inte, tycker jag, att folkhögskolan kan röra sig i riktning mot Eric's vision av en framtida Folkets Högskola.

Måste läsas och debatteras

Jag inledde artikeln med påståendet att Storstugan är en lättläst bok. Det är viktigt och jag antar att Eric lagt ner extra arbete på att skriva den kort och lättläst, men ändå få med det vikt-

gaste. Storstugan är en debattbok, som bör nå ut till så många som möjligt — såväl till lärare som till "vanligt folk". Lärarna på folkhögskolan och arbetarna på industrierna ska ju mötas och åter skapa en Folkets Högskola.

Nu skrivs om Storstugan i detta nummer av Tidskriften, men det räcker inte. Debatten borde ut i dagspressen och, inte minst, i fackföreningspressen. Det bör ju vara menigheten (elever—lärare—framtida elever) och inte bara myndigheten (betänkandet — departementet) som ska utforma den framtida folkhögskolan.

* INTERNATIONELLT

Le Crau du Sapt.

Av Erica Simon, översatt från franskan av Wilhelm Nielsen

Der er snart gået to år, siden der i Højskolebladene i de tre skandinaviske lande stod en artikel med overskriften "En fransk Højskole?" Mon det er muligt efter det første kursus sidste sommer at stryge overskriftens spørgsmålstegn? Bli-ver Le Crau du Sapt en skønne dag en højskole? Kunne man sige, som Merete Maarbjerg gjorde det i sin artikel: Le Crau du Sapt er ikke en højskole for franskmændene, men en højskole i Frankrig? Det er så meget mere vanskeligt at svare på dette spørgsmål, som ingen mere synes at vide, hvad man forlanger af en institution, for at den skal fortjene navnet højskole.

Men lad os lægge teorien til side og tale konkret.

Det er ikke tilfældigt, at jeg har valgt Vanosc for at gøre forsøget med Le Crau du Sapt. Som mange Skandinaver tror jeg, at det er nødvendigt at opretholde lokalsamfundene, alt mens man forsøger at indblæse dem nyt liv. Vanosc er et lokalsamfund, som der er mange af i Frankrig blandt de 38.000 kommuner, der findes i dette land, og som stammer fra før revolutionen i 1789, og hvoraf 24.000 har under 500 indbyggere! Det særlige — og interessante for vores virksomhed — er, at Vanosc er beliggende 80 km fra Lyon, Frankrigs næststørste by, og i et område — Rhone-Alpes — som er stærkt industrialiseret og teknologisk meget fremskredet. Men, trods naboskabet til "den moderne verden", har Vanosc bevaret et livsmønster og et overleveret kulturmønster, som må

give Skandinaver indtryk af være vendt tilbage til det 19. århundredes begyndelse. Kursusdeltagerne lod sig meget vel indoptage i dette miljø: de arbejdede på gårdene, de blev inviteret på besøg i familierne, om søndagen efter messen fulgte alle mændene — for kvinderne kommer der ikke! — til de fire kaféer i Vanosc for at tage del i samværet, som udelukkende foregår på kaféerne. Landbyorketret, La Fanfare, som sammen med kirken er det eneste kulturelle element i landsbyen, spillede for os på kirkepladsen, byens midtpunkt, vi mødtes med indbyggerne i Vanosc ved to festmåltider, som vi organiserede, og jeg skal i den anledning fremhæve, at det var første gang alle sociale lag, som findes i denne kommune, så sig forenet om det samme bord! Afskedsballet, som Skandinaverne indbød landbyen til, samlede en meget stor del af Vanosc-boerne. Vi blev modtaget med et glas vin til ære for os på kommune-kontoret, fra vor side indbød vi kommunalbestyrelsen til Le Crau du Sapt, vi besøgte klosteret og skolerne: den offentlige skole og den katolske skole. Skandinaverne bankede på døren i præstegården for at tale med vor sognepræst så ofte de ville, på samme måde med borgmesteren, kort sagt, efter tre ugers ophold i Vanosc var de indoptaget i samfundet og godtaget af alle, og man ser nu med glæde frem til, at andre Skandinaver kommer til næste sommer.

Alle disse berøringsflader gav kursusdeltagerne lejlighed til en direkte, konkret — oplevet — er-

farung af et miljø, som hjemme hos dem selv forlængst hører fortiden til. En landsby i Ardèche ligner mere junglen i Afrika end landsbysamfundene i Skandinavien. Og jeg tænker ikke blot på rammerne om det elementære liv, på de lidet udviklede dyrkningsmetoder i landbruget, jeg tænker på de menneskelige værdier, som dette miljø beforder: fællesfølelse mellem alle, varme menneskelige forbindelser — visse forekommer rænkespil og misundelse som overalt — og det, som i Skandinavien fører os tilbage til en tid, som ikke erindres mere, kirkens centrale rolle.

Bortset fra nogle meget sjældne undtagelser hører Vanosc-boerne til, hvad man kalder de kulturelt underprivilegerede; nogle af mine nærmeste naboer er analfabeter, de, der kan læse og skrive, betjener sig kun modstræbende af disse på een gang ansete og frygtede videnskaber. Det er ganske indlysende, at jeg aldrig ville kunne forklare mine medborgere i Vanosc, hvad der skulle foregå på Le Crau du Sapt: "seminar", "konference", "gruppearbejde", "diskussion", det er ord, som ikke forekommer i deres ordforråd. Jeg fremholder denne side af sagen så stærkt, fordi det er vanskeligt for en Skandinav at fatte den "kulturkløft", som findes i Frankrig — overalt, og i alle miljøer — mellem et lille, højt kultiveret mindretal og folkets umådelige mængde, som bliver ved at være fuldstændig fremmed overfor alt, hvad der har berøring med kulturen, nært eller fjernt. Men denne tingenens tilstand opleves ikke som noget utåleligt, langt fra. Berthold Brecht skriver et eller andet sted: "Hvem forandrer verden? Det gør de, som den mishager". Men, be-boerne i Vanosc er meget godt tilfredse med deres livsform og higer ikke efter nogen anden. Det ville derfor være ilde anbragt, og sikkert virkningsløst, at påtvinge dem en folkeoplysnings velgøringer, som de ikke føler noget behov for. Iøvrigt skal man måske ikke glemme, at den nordiske højskole hverken til at begynde med eller nu har haft eller har berøring netop med dem, som man kalder "kulturelt underprivilegerede".

Når det er sagt, konstaterer jeg med glæde, at de "notabiliteter", som jeg har haft lejlighed til at fortælle om Le Crau du Sapt: Vores biskop, vort medlem af "amtsrådet" etc. — dog uden at kunne forklare dem, hvad en højskole er — alle er gunstigt stemt overfor mine planer og overbevist om den oplivende rolle, som Le Crau du Sapt vil komme til at spille i Vanosc kommune og endog i regionen.

Efter sidste sommers første erfaring mener jeg at kunne slutte, at man med hensyn til Le Crau du Sapt kan tale om tre formål, som iøvrigt til dels er sammenfaldende. Det første, som jeg lige

har nævnt, er en oplivende virksomhed i kommune, og man har set, i hvilken grad navers tilstedeværelse bidrager hertil. På side udvinder Skandinaverne af deres tilværelse blandt os konkrete kundskaber om rig, som fremmede så at sige aldrig får. De formål er at knytte konkrete forbindelser med franske virkelighed ved teoretiske foredrag giver Skandinaverne mulighed for at sætte i de væsentlige problemer, som er aktuelle i Frankrig.

Folkehøjskolen er klar over, at det er vigtigt at åbne sig overfor verden. Stort set er det denne åbning, når det gælder den Verden, de angelsaksiske lande, Vesttyskland selv Østeuropa. Af forskellige grunde Frankrig ikke med. For at lette forståelser europæiske problemer, kan det derfor være nyttigt at prøve at nærme sig de problemer på en dybtgående måde.

Det er det, de almindelige kurser på Le Crau du Sapt prøver at gøre. Vi vil uden tvivl fastholde — i hvert fald i de store linier program, som blev lagt for det første kursus dragsholderne, som alle i høj grad værdsætter første forbindelse med Skandinaverne, har deres medvirken ved de kommende kurser. artikler, der er fremkommet i højskolebladet Skandinavien siger ret lidt om det, vil jeg her præsentere foredragsholderne, deres sagkundskab og deres politiske orientering.

Opdragelsesproblemerne blev for den kommende undervisnings vedkommende behandlet af spektør for den "frie" undervisning i Lyon tilslutter sig gruppen af "Venstre-Katolikker af politiske grunde er åbent fjendtlige mod, er to sideløbende uddannelsessystemer i Frankrig. Det er karakteristisk, at de, der underviser i "frie" skole i Vanosc, nonnerne og lærerne sætter pris på foredragsholderens synspunkt, det er meget vanskeligt for udlændinge at fange dette problems omfang og betydning i fransk denrigspolitik, gav jeg en historisk oversigt indledning til spørgsmålet.

Den ansvarlige for den vedvarende uddannelse i Landbrugskammeret i Lyon gav os en social og økonomisk analyse af miljøet på landet og landbruget, mentalitet for at få os til at forstå vanskelighederne ved en fortsat erhvervsuddannelse, og efteruddannelse, kort sagt ved et hvilket som helst forsøg på at indføre teoretiske bestanddele i den hverdagslige de-
verdenens synsmåde.

Og endelig tegnede en forsker fra CNRS nationale center for videnskabelig forskning et billede for os af hele uddannelsessystemet i Frankrig, fra opdragelsen i hjemmet til de be-